

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

WIERZOWICE WIELKIE

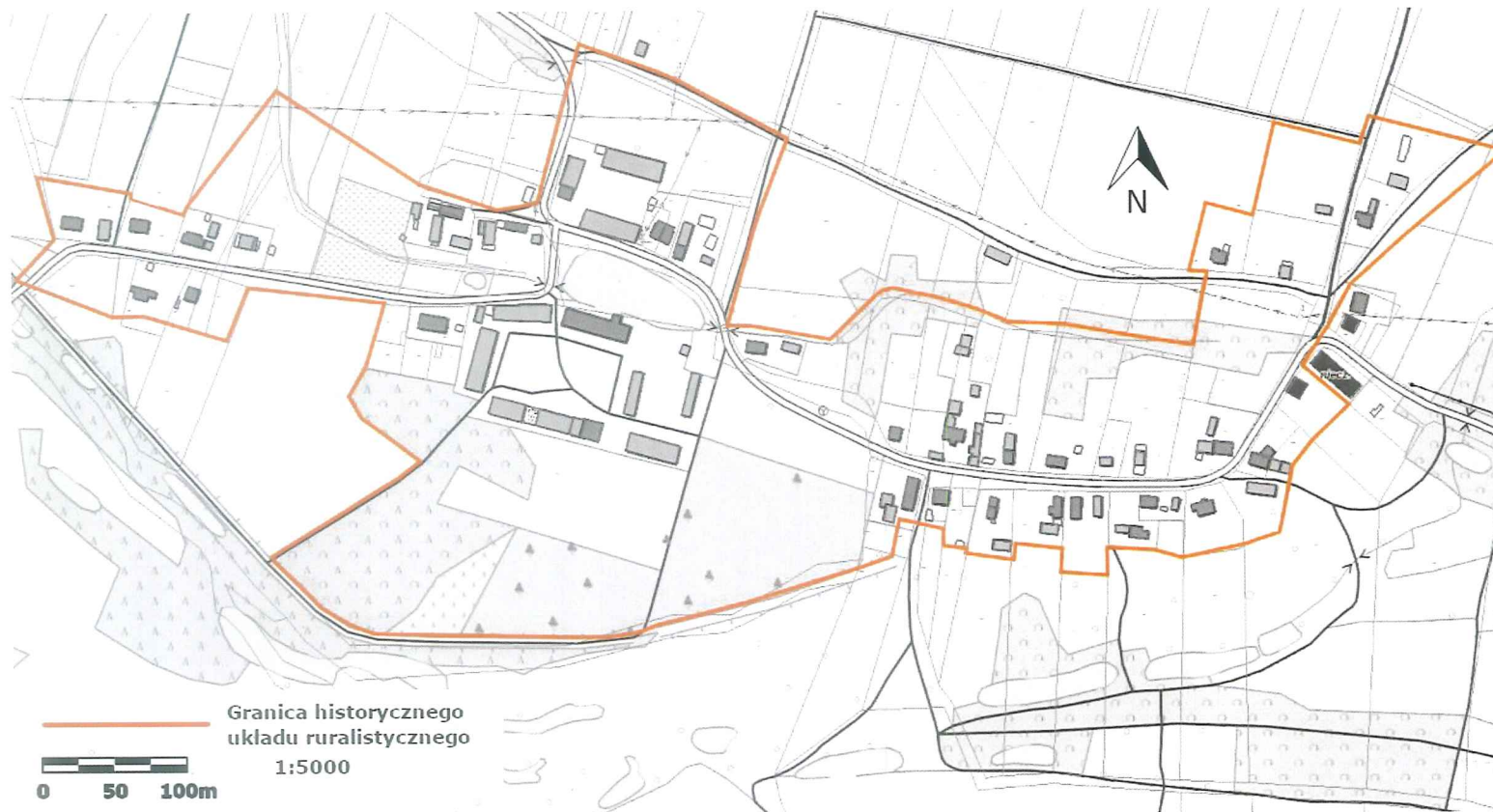
1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania

1308 r.; XIX w.; pocz. XX w.

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

obszar wsi

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

powiat górowski

gmina Góra

6. Współrzędne geograficzne

N: 51°36'05", E: 16°35'31"

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne
rolnicze

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwy: Karzouiz (1308), Wiersewitz Groß (1782, 1830, 1845), Groß Wiersewitz (do 1945)

Historia: Wieś o metryce średniowiecznej (pierwsze wzmianki z 1308 r.). Pierwszym wymienianym właścicielem dóbr był hrabia von Eickstädt. Od 1780 r. do k. XIX w. majątek z siedzibą szlachecką należał do rodziny von Diebitsch. W k. XVIII w. we wsi zamieszkiwało 23 zagrodników, 10 chałupników, działał młyn wodny. W XIX w. na terenie miejscowości odnotowywano browar, gorzelnię. Od początków XX w. do czasów II wojny światowej majątek należał do wolnych panów von Stosch.

Wierzowice Wielkie są niewielką wsią wykształconą jako osada przyfolwarczna o układzie wielodrożnicy. W środkowej części miejscowości ulokowany jest zespół pałacowo – parkowy z folwarkiem. stanowiący dominantę przestrzenną w krajobrazie kulturowym wsi. Folwark składa się z dwóch podwórz oddzielonych od siebie zbiornikiem wodnym otoczonym drogami. Zabudowa mniejszego, północnego czworobocznego podwórza północnego ma charakter zwarty. Obiekty mieszkalny i gospodarcze pochodzą z pocz. XX w. Podwórze południowe jest większe, rozplanowane na rzucie prostokąta. Zabudowa mieszkalno – gospodarcza, pochodząca z końca XIX w. usytuowana jest w płn., zach. i płd. pierzei majdanu. W płd. pierzei usytuowany jest okazały spichlerz z budynkami gospodarczymi. Po wsch. stronie podwórza ulokowane są współczesne obiekty garażowo – gospodarcze. Historycznie po wsch. stronie majdanu znajdował się pałac, obecnie nieistniejący. Na wsch. i płd. od folwarki rozciąga się XIX w. park krajobrazowy, aktualnie o nieczytelnym układzie.

Tradycyjną zabudowę miejscowości tworzą, gęsto lokowane, po obu stronach swobodnie przebiegających dróg, zagrody z obiektami pochodzącymi z k. XIX, pocz. XX w. Budynki to w większości skromne obiekty murowane o prostych, zwartych bryłach, opartych na rzutach wydłużonych prostokątów, kryte stromymi dachami dwuspadowymi, z pokryciem z dachówki w kolorze ceglonym, w dużej mierze o elewacjach ceglanych lub wykończonych tynkiem. W zabudowie wsi wyróżnia się wieżowa stacja transformatorowa. Na wsch. od miejscowości ulokowany jest, założony w II poł. XVIII w. cmentarz ewangelicki. Historycznie na cmentarzu tym znajdował się kościół, obecnie nieistniejący.

Istniejące zagrożenia: rozbiórka historycznej zabudowy, przebudowa historycznych obiektów w sposób powodujący naruszenie ich tradycyjnych wartości, lokowane nowych obiektów w obszarach i w sposób naruszający historyczną kompozycję oraz układ, w miejscach historycznie nieuzasadnionych, wprowadzanie zabudowy w obszary historycznie niezabudowane, w szczególności na zatyla działek, dogęszczanie zabudowy, budowa nowych obiektów w ahistorycznej formule, z zastosowaniem materiałów wykończeniowych i kolorystyki obcej lokalnej tradycji budowlanej.

Postulaty konserwatorskie, bibliografia, źródła, materiały kartograficzne w zał. nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

mgr Beata Basa Miodyńska
sierpień 2024 r.